

Na kraji začala výstava Jak porozumět krajině utvářené vulkány?

08. 07. 2014 16:17

Geologové RNDr. Antonín Paluska a Mgr. Pavel Veselý ve spolupráci s Libereckým krajem

pořádají v sídle Krajského úřadu LK v Liberci, U Jezu, v Liberci od 7. do 31. července výstavu nazvanou Jak porozumět krajině utvářené vulkány?.

Slavnostní vernisáž se konala v pondělí 7. července, výstavu zahájil Josef Jadrný, náměstek hejtmana Libereckého kraje, úvodní slovo přednesl RNDr. Antonín Paluska – Universita Hamburg.

Ten ve svém proslovu připomněl, že i díky jejich činnosti Čertova zeď, která zákonnou ochranu požívá s nejbližším okolím (celkem 20 ha) od roku 1964, a dnes, od roku 1992, vyhláškou České národní rady z téhož roku, je potvrzena za Národní přírodní památku.

Jak porozumět krajině utvářené vulkány? – strhující, nicméně strastiplná cesta k jejich poznání

Uplynulo bezmála 100 let od doby, která po desetiletích těžby kamene znamenala pro Velkou Čertovu zeď konečně obrat k lepšímu. Tehdy, počátkem minulého století, začal Otakar Fendrych, řídící učitel ze Světlé pod Ještědem, uveřejňovat články, v nichž se zasazoval o záchranu v jeho době již silně zdevastovaného unikátního přírodního jevu, a jeho úsilí se nakonec setkalo s úspěchem – alespoň část této mohutné vypreparované vulkanické žíly byla, jak již zmíněno, prohlášena roku 1992 Národní přírodní památku.

Autoři exposice usilují v současné době o rozšíření chráněného území a zároveň i o zhodnocení objektu tím, že poskytnou veřejnosti co možná nejvíce informací o historii výzkumů, o současném stavu vědomostí, o vědeckých sporech a nezřídka i o zcela neznámých vulkanických

jevech a útvarch, které právem počítáme ke kulturnímu dědictví společnosti. Tímto úsilím se snaží dopomoci vzácným vulkanickým útvarům vyskytujícím se téměř výlučně jen v severních Čechách k tomu, aby zaujaly v evropském povědomí významné místo, které jim nepochybně náleží.

RNDr. Antonín Paluska (*1938), absolvent Přírodovědecké fakulty University Karlovy v Praze, emeritní profesor University Hamburk, kde přednášel geologické vědy. V současné době velmi aktivně shromažďuje, pořádá, reviduje a vyhodnocuje geologické materiály o vulkanitech severních Čech a souvisejících geologických jevech.

Mgr. Pavel Veselý (*1951), absolvent Přírodovědecké fakulty University Karlovy v Praze, pracuje jako geolog státního podniku DIAMO Stráž pod Ralskem. Podílel se na projektování, dokumentaci a vyhodnocování geologicko-průzkumných prací na uran v severočeské oblasti.

Pohledy na severní Čechy očima geologů se zvláštním přihlédnutím k české Národní přírodní památce Čertova zeď

Zhodnocení Národní přírodní památky Čertova zeď mezi Českým Dubem a Osečnou

Před třemi lety předložili autoři expozice Ministerstvu životního prostředí České republiky návrh na rozšíření Národní přírodní památky Čertova zeď, který byl přijat a tvoří nyní odborné zázemí příprav pro příslušná legislativní opatření. V minulém roce připravili totiž autoři odbornou sekci **mezinárodního symposia Basalt 2013** konaného v sousedním Sasku, uspořádali pro účastníky exkursi k Čertově zdi a přispěli k programu symposia řadou pojednání. Česká i mezinárodní odborná veřejnost vysoko vyzdvihla vědecký význam vulkanických hornin vyskytujících se v povodí horní Ploučnice a dala podnět k řadě **výzkumných projektů**, z nichž první, zastřešený programem pro regionální rozvoj Evropské unie, se v současné době ve spolupráci s geology ze Saska již rozpracovává. Vzhledem k tak širokému ohlasu usilují nyní autoři expozice o zpřístupnění dosavadních poznatků širší veřejnosti a chystají vedle **exposice** i další záměry s osvětovými cíli, jako je např. **naučná stezka**, která by se v budoucnu měla stát součástí připravované **evropské vulkanologické stezky**. Zájemcům bude na **webových stránkách** umožněno se seznámit s geologickou problematikou oblasti v nejširším možném měřítku. Autoři doufají, že se podaří alespoň část těchto poznatků včetně poutavých pohledů do historie výzkumů zveřejnit i v **knižní podobě**.

Význam vulkanických útvarů v jižním Podještědí spočívá jednak v jejich jedinečném **minerálním složení**, které je v této podobě, plošném rozšíření a přístupnosti geologických

objektů v Evropě unikátní, a jednak v jejich mimořádném **stáří**. Počátky výzkumů sahají sice již do konce 18. století a jsou spojeny se jmény nejvýznamnějších českých geologů, avšak teprve v roce 1913 uveřejnil doktorand lipské university Karl Hermann Scheumann studii, ve které zdejší horniny nazval „**polzenity**“ (podle německého názvu řeky Ploučnice: die Polzen). Jeho návrh přetrval celé jedno století a je i dnes stále ještě uznáván. Zhruba do 70. let minulého století, kdy byl zahájen průzkum na ložisku uranové rudy ve Stráži pod Ralskem, se datují počátky nebývalého rozšíření znalostí o geologické stavbě oblasti. První, tzv. isotopová datování přinesla tehdy nečekaný výsledek: zdejší vulkanity se podle toho tvořily již na rozhraní druhohorního a třetihorního útvaru, tzn. před zhruba **65 miliony let**, zatím co např. vulkanity Českého středohoří nejsou starší než asi 30 milionů let.

Je jen otázka času, kdy tyto poznatky přivedou do kraje zájemce nejen z České republiky, nýbrž i ze zahraničí. Zkušenosti z jiných evropských zemí ukazují, že přitažlivost přírodních objektů pro turisty se stává v krátké době i významným faktorem pro hospodářský rozvoj oblasti.
Autoři

Národní přírodní památka Čertova zed' (ev.č. 2462) se nachází asi 4 km západně od města Český Dub v okrese Liberec. Památku spravuje CHKO Lužické hory. Jedná se o pozůstatky skalní zdi tvořené třetihorní čedičovou žílou

vypreparovanou z okolních druhohorních pískovců. Původně byla zed' mnohem delší, ale jelikož se většina čediče vytěžila, dochoval se dodnes jen zlomek původní zdi.

Dnes je předmětem ochrany ve vyznačené části Čertovy zdi nejvýznamnější pozůstatek zdi, masivní blok zvaný *Čertův stolec* (délka 12 m, výška až 6 m) ležící 350 m jihozápadně od vrcholu hřbetu, i oboustranné svahy a rýhy po vytěženém čediči. Patří sem i o dalších 350 m jihozápadním směrem vzdálený balvan *Čertova hlava*, spočívající na čedičové žíle. O 100 m dál na jihozápad bývala ve zdi prokopána *Čertova brána*, jelikož zed' tvořila výraznou terénní překážku na cestě ze Smržova do Zábrdí.